

MATERIAŁY

XII MIĘDZY NARODOWEJ NAUKOWI-PRAKTYCZNEJ KONFERENCJI

WYKSZTAŁCENIE I NAUKA BEZ GRANIC- 2016

07 - 15 grudnia 2016 roku

VOLUME 12

**FILOZOFIA
HISTORIA
POLITOLOGIA**

**PRZEMYSŁ
NAUKA I STUDIA
2016**

Wydawca: Sp. z o.o. «Nauka i studia»

Redaktor naczelna: Prof. dr hab. Sławomir Górniak.

Zespół redakcyjny: dr hab. Jerzy Ciborowski (redaktor prowadzący),
mgr inż. Piotr Jędrzejczyk, mgr inż. Zofia Przybylski, mgr inż. Dorota
Michałowska, mgr inż. Elżbieta Zawadzki, Andrzej Smoluk, Mieczysław
Luty, mgr inż. Andrzej Leśniak, Katarzyna Szuszkiewicz.
Redakcja techniczna: Irena Olszewska, Grażyna Klamut.
Dział sprzedaży: Zbigniew Targalski

Adres wydawcy i redakcji:

37-700 Przemyśl, ul. Łukasińskiego 7

tel (0-16) 678 33 19

e-mail: praha@rusnauka.com

Druk i oprawa:

Sp. z o.o. «Nauka i studia»

Cena 54,90 zł (w tym VAT 23%)

**Materiały XII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji
« Wykształcenie i nauka bez granic - 2016» Volume 12.
Filozofia. Historia. Politologia: Przemyśl. Nauka i studia - 52 str.**

**W zbiorze ztrzymają się materiały XII Międzynarodowej
naukowo-praktycznej konferencji
« Wykształcenie i nauka bez granic- 2016». 07 - 15 grudnia 2016 roku
po sekcjach: Filozofia. Historia. Politologia**

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Żadna część ani całość tej publikacji nie może być bez zgody

Wydawcy – Wydawnictwa Sp. z o.o. «Nauka i studia» – reprodukowana,

Użyta do innej publikacji.

ISBN 978-966-8736-05-6

© Kolektyw autorów, 2016

© Nauka i studia, 2016

FILOZOFIA

Filozofia literatury i sztuki

Кенжетай Темірлан., Қабылбекова Г.Қ.,
Қазақстан Республикасы., Қарағанды қаласы

ҚАЗАҚ ДҮНИЕТАНЫМЫНДАҒЫ СӨЗ ҚҰДІРЕТІ

Өлең сөзінің байыбына терең мән беріп, сөз өнерінің құдіретін, әдемілігін, нақышын келтіріп, сөз кеңістігін байытқан ақынның көркемдік әлемі мен талғамы биік болары сөзсіз. Ұлы ғұлама, дана аталарымыз өлең өнерінің мазмұн-мәніне жоғары талаптар қоя білген. Сөздің өлең сөзіндегі орнын жақсы түсінген. Сөз құдіретті. Сөз – бір әлем. Сөз – адам өмірін айшықтайтын, адам танымын танытатын, кеңітетін құрал. Қазақта «Жақсы сөз – жарым ырыс» деген аталы сөз бар. Яғни, берекеттің бір ұшы, құт-берекенің қадір-қасиеті де осы «Сөз» деген ұлылықтан шығып отыр. Неше ғасырлық тарихқа, шежіреге бай халқымызда қара қылды қақ жаратын әділдігімен бір руды, одан қалса, бір ауылды басқарып, жол сілтеп отыратын, ақсақал қариялар, одан билер мектебі қалыптасқан кезде де «Сөз» құдіреті өз мәнін жоймаған. Ақты ақ деп, қараны қара деп әділдікпен тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйінін кесіп айтқанда, жүгірген баласынан еңкейген қартына дейін тағы да «Сөз» құдіретіне бас иген. Халқымызда «Аталы сөзге арсыз ғана тоқтамайды» деген даналы сөз осыдан қалса керек.

Сөздің адам баласының жан дүниесіне әсер ететін дара қасиеті де баршылық. Сондықтан сөзді басқа атаумен энергия, құбылыс, толқын, күш-қуат, нұр, яғни әсер ретінде танығанымыз дұрыс. Бұл сөзімізге өзіміздің ойшыл, кеменгер аталарымыздың сөздері мысал бола алады. Даналықтың иісін сезіп, дәмін татқан ұлы Абай, Шәкәрім аталарымыздың жүрекке ерекше әсер беріп, бойды шымырлата, ойды қозғалта айтқан өнегелі өсиеттері мен қазыналы сырға толы сөздері адам баласының жанын жадыратары сөзсіз.

Ұлы Абай атамыз сөздің орны мен мәнін, талабын былай өрнектеген:

Ақылмен ойлап білген сөз,

Бойыңа жұқпас сырғанар.

Ынталы жүрек сезген сөз,

Бар тамырды қуалар.

Ақынның сөзге қойған талабы «жүрекпен сезіну», «жүрекпен қабылдау». Сөздің мәнісін тек ойлап қою емес ақылмен ойлап шешкеннің өзі аздық етеді. Сөзді жүрекке сездіртсе, яғни жүрек сүзгісінен өткізсе ғана айтпақ ой дәл болып, мақсатқа жетеді. Ал жүрек таразысынан өткен сөз жұдырықтай жүректі іске қоспай, әсер етпей қоймайтыны сөзсіз. Себебі жүрек – бүкіл дененің басқарып тұрған «патшасы». Ұлы ғұламаларымыздың бұл ойлары қасиетті Құран аяттарында, пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хадистерінде: «Қиямет күні менің алдымда сендерге мал-мүлік, перзент, бақ-дәулеттеріңнен ешқандай пайда жоқ. Тек ол адам маған кіршіксіз таза жүрегімен келсе ғана пайда бар» (Шұғара сүресі, 87 аят), «Шын мұсылман сол, егер он екі мүшесін жүрегіне, жүрегін Құдайға тапсырса» делінсе, тағы бір хадисте: «Ақиқатында Алла Тағала сіздердің түрлеріңізге, байлықтарыңызға назар салмайды, бірақ та жүректеріңізге, жасаған көркем амалдарыңызға қарайды» дейді. Олай болса, жүрек – Ұлықтың Ұлығы назар салып қарайтын орны.

Бұл турасында даналықтың дариясын кешкен Шәкәрім атамыз:

Осы сөзді дұрыс деп,

Жүрек соқты құптады.

Түзу істі бұрыс деп,

Ол жасырып тықпады, –

дейді. Яғни, тізгінді тағы сол жүрекке беріп тұр. Ненің дұрыс, ненің бұрыс екенін айырып, бүкіл сұрақтарына тек жүрек дұрыс жауап бере алады.

Шәкәрім атамыз:

Сөнген ойды жандыруға,

Жан берерлік сөз керек, –

дейді. Өлген жүрегімізді тірілтіп, сөнген ойымызға жан беретін сөз құдіретін айтады. Шынында да, қарапайым өмірде біреуге үлкен махаббатпен, жылумен сөз айтсаң немесе өзіңе, мейлі ол әке-шеше, туыс-бауыр болсын, досың болсын, тіпті, танымайтын бейтаныс жан болсын маңдайыңнан сипап, жылы сөз

айтса, жаның жадырап, ерекше бір сезімге бөленесің. Рухың асқақтап, айналадағы адамдарға, өзіңді қоршаған жаратылысқа махаббат көзімен қарап, бүкіл әлемді құшағыңа қысып, сол жүрегіңдегі қуанышпен бөліскің келеді. Осындай күйді кешкізетін тағы да – «сөз» құдіреті. Абай атамыз:

Буынсыз тілің,

Буулы сөзің

Әсерлі адам ұлына, –

дейді. Ал Қасиетті Құран-Кәрімде: «Көркем сөз тамыры мықты, бұтағы көктегі бір көркем ағаш тәрізді. Ол Алланың бұйрығынша әр уақыт жемісін береді. Ал жаман сөз, жердің бетінен қопарылған орнықсыз ағаш сияқты» (Ібраһим сүресі, 26-аят) делінген.

Сөздің тек адам баласына ғана емес, сондай-ақ қоршаған табиғатқа, жан-жануарларға, өсімдіктерге, заттарға әсер ететіні туралы ғалымдар зерттеу жүргізіп, жаңалықтар ашқан. Ресей ғалымдары жүргізген тәжірибе бойынша үш бірдей ыдысқа бір күнде ішіне тең мөлшерде күріш салып, су құяды. Су құйған бойда бірінші ыдысқа «Сен жақсысың» «сен әдемісің» деп тек мақтап, жақсы сөздер айтады. Екінші ыдысқа «сен жамансың» «сен әдемі емессің» деп жаман сөздерді айтады. Ал үшінші ыдысқа ештеңе айтпай көңіл бөлмей қоя салады. Бірнеше күндік тәжірибеден кейін қарағанда, алғашқы мақтау сөздер айтылған ыдыста күріш өніп, шыға бастаған. Екінші ыдыстағы күріштің түбі қарайып, түсі күңгірт тартып, ешқандай өнім байқалмаған. Үшінші ыдыста, тіпті, тіршілік нышаны көрінбеген. Ғалымдар үлкен жаңалыққа тап болып, сөздің қарапайым суға әсерін осылай дәлелдеген. Бұл тәжірибеден үлкен қорытынды жасауға болады. Жай көзбен қарағанда күнделікті тіршілікте пайдаланып, жете мән бермейтін суға ондағы өнімге сөздің әсері осындай болса, ақыл-есі, санасы, жаны, жүрегі бар адам баласына сөз еш әсер етпейді деу қателескендік болады. Ғалымдар сөздің қасиеті туралы мынадай жаңалыққа тап болады. Сөз ақпарат ретінде сақталып жоғалмайды. Яғни, сөз айтылып жатқанда айналадағы заттарға нәзік материя ретінде сақталып қалады.

Әр нәрсенің қадіріне жету үшін сол нәрсенің түбінен жасырынып жатқан құпия сырды іздеп тауып, дәмін тату керек. Абай, Шәкәрім сынды кемеңгерлеріміздің мұраларына үңілудің өзі – үлкен бір әлем, бір сыр.

Сөз мәнісін білсеңіз,

Ақыл-мизан өлшеу қыл, –

дейді Шәкәрім атамыз. Әр сөзінің түбіне шын көңілмен, жақсы мен жаманды ажыратушы ақыл таразысына салып, өлшеп кессең, өзіңе сырлы әлемнің есігін айқара ашасың. Сондықтан аталарымыздың шығармаларына жәй «өлең сөз» емес, «сыр сөз» деп айдар тағып атасақ, нұр үстіне нұр болар еді. Себебі, аталарымыз Құран-Кәрімнің, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хадистерінің маңыздарынан алып, өз тілімізде өте түсінікті қылып, ұрпақтарына үлгі-өнеге етіп қалдырып кеткен. Сондықтан аталарымыздың «сыр сөзі» – Құранның «аят сөзі» деген қорытындыға келеміз.

Сөздің даралық, әсерлік қасиеттерін ашықтай келе осындай үлкен жаналықтарға тап болуға болады. Келтірілген мысалдардан, Құран аяттарынан, Пайғамбарымыздың с.ғ.с хадистерінен, аталарымыздың сыр сөздерінен сөздің рухани қару екендігіне көз жеткіземіз. Сондықтан бір-бірімізге, айналадағы қоршаған заттарға махаббат көзімен қарап, жылы сөз арнауға міндеттіміз. Сонда ғана өміріміз мәнге, мағынаға толы болмақ.

Қолданған әдебиеттер тізімі:

1. Шәкәрім. Иманым. А., 2000.
2. Абай. Шығармалары. А., «Жазушы» 2004.
3. Балшикеев С.Б., Сарсенбеков Н.Ж., Толеуова М.О. «Философия негіздері». Оқу құралы. 2016ж.

Historia filozofii

Таирова Г.А, Есенгабулова А.Қ., Адылханова С.Е.

ҚарМТУ, Қарағанды қаласы

ӘЛ-ФАРАБИ ІЛІМІНДЕГІ ҒЫЛЫМ МЕН ТӘРБИЕНІҢ РӨЛІ

Фарабитану мәселесі бізде жаңадан қолға алынып отырған мәселелердің ең ауыры және құрметтісі деп атар өтер едім. Ауыр дейтінім, Фараби еңбектері әлі толығымен зерттеліп, қазақ тіліне аударылып болмаған. Құрметті дейтінім, Әбунасыр Әл – Фараби қазақ жерінен шыққан, аты әлемге тараған, шығыстың Аристотелі. Оның еңбектерін толығымен зерттеп, өз ана тілімізге аударып, халыққа таныту, ғылымда пайдалану құрметті жұмыс . Сондықтан Фараби жайлы алдағы уақытта да тың зерттеулер жүргізіліп, бұл саладағы ғылым жүйесіне көп жаңалықтар қосылады деп сенемін. Ғылымның даму тарихында жинақталған білім қорларын сұрыптап, реттеп белгілі бір жүйеге салу тәртібі ежелден келеді. Мұндай әрекеттер бір жағынан, ғылымдағы бар жоқты айқын сезіп, оны кемелдендіруге, дамытып, толықтыруға итермелесе екіншіден ғылымның өзін түсінуді, түсіндіруде, пайдалануды жеңілдететін еді. Міне, осылай білімдердің белгілі бір жүйемен баяндалған жиынтығы – энциклопедиялар жасау дәстүрі пайда болған. Әбунасыр Әл – Фараби бұл тұрғыдан да қарап қалмай, өзінің ең атақты шығармаларының бірі « Ғылымдар энциклопедиясы » деп аталатын трактатын жазған. Фарабидің бұл еңбегінен ғылым тарихында алатын орны ерекше үлкен. Фараби трактатқа жазған кіріспесінде бұл еңбекті жазудағы мақсаты жөнінен былай дейді: « Бұл кітапта біз белгілі ғылымдардың әрқайсысын дара – дара саралап, мазмұнын толық баяндауды көздедік; Сонымен қатар ол ғылымдардың бөліктері болса, оларды да атап, мазмұны келтірмекшіміз ». Бұл кітап негізінен мынадай алты тараудан тұрады.

Фараби қайырымдылықты үйретуге тәрбие мен оқудың маңызды рөл атқаратын айтып өтті. Жақсы мінез ақыл – оймен бірге қайырымдылықтың шарты болса, Фараби грек ақыл – ой иелері сияқты адамның қайырымды

болуында оның сезімінің маңызды рөл атқаратынын атады. «Адам дүниеге келгенде таза мектеп тақтасындай болады, тақта бетіне әр адам өз қолжазбасын жазып қалдырғандай кішкене нәрестенінде таза санасына өсе келе әр нәрсе жазылады» - деді Фараби. Орташа іс – 42 қимылдарды Фараби адамның денсаулығы үшін пайдалы есептеді. Ол адамнан тәртіпті талап ететін шара сақтауға оқытты. Шара сақталмаса – деді философ, адам ешқашанда бақытты бола алмайды.

Бабамыз Фарабидің даналығы, ақылдығы, көрегендігі сонда, оның оқыту, тәрбие, білім беру туралы айтқан, жазып кеткен еңбектері осы күнге дейін маңызын жойған жоқ. Қайта оны қайта қарап, жаңартып пайдалануға болады. Ұлы ұстаздың тәлім – тәрбие жайлы қалдырған бай мұраларын мұқият зерттеп, терең тексеру арқылы осы күнгі педагогикалық практикада жүзеге асыру керек. Әл – Фараби ұстаздық ету туралы «Мұғалімдік – ұстаздық еткен адамның әдісі тым қатаң болмасын және тым асыра босаңсытқан да болмасын. Егер тым қатты, үнемі ызғармен болса, онда оқушылар мұғалімін жек көретін халге жетеді. Егер өте боса тып жіберген кішіпейілділік болса, онда оқушылар жағынан мұғалімді елемеу, оның ғылымына селкос қарау қаупі туады. Ғылымды игеру үшін үнемі сол ғылымның жолында болу қажет және ғылымнан басқамен шұғылдануды азайту керек болады. Әр нәрседен шұғылдана беруден істе тәртіпсіздік пайда болады» деп жазған. Фараби оқытуда аса қатаңдықтан да, аса жұмсақтықтың да дұрыс болмайтынын сынап, ортаны шектей шықпауды ұсынып отыр. Бұл күні бүгінге дейін күшін жоймаған педагогикалық қағида. Ол ойды әр нәрсеге бөліп, жеңілтектікке салуында ғылым игерудің дұшпаны деп дұрыс көрсеткен. Мәселен, оқып үйрену жаттап алу дұрыс па, жоқ түсініп алу дұрыс бола деген сұраққа мүмкін емес, ал оларды белгілі бір байланыстары арқылы ойда топтастырып түсініп, тоқып алоған жөн дейді. Ұлы ұстаз ғылымдарды меңгерудің, үйренудің қажеттігін дәріптеп қана қоймай, бұл мақсатқа жетуге көмекші боларлықтай жетекші құралдар мен оқулықтар жасаумен де көп шұғылданған.

Қалай болғанда да Фарабидің ғылым жасау ісі орта ғасырдағы ең үлкен ғылыми табыстардың қатарына жатады. Бұл факт Фарабидің кеменгерлігінің, ойшыл – білімпаздығының тағы бір жетістігін, оның ескерілмейтіндігін көрсетеді.

Ол тәрбие жүйесіндегі әсіресе, жастарды тәрбиелеуде бірінші орынға адамгершілік тәрбиесін қойды, және де оған қоса тәрбиенің басқа түрлерінде еңбек, дене тәрбиесі, эстетикалық, гуманитарлық, патриоттық тәрбиені қойды. Ғалымның педагогикалық жүйесінде озық дидактиканың негізгі принциптері, яғни ғылымилығы, көрнектілігі, жүйелілігі, оқыту арқылы тәрбиелеу орын алған.

Әл-Фарабидің әділ қоғам, адамдар арасындағы түсінушілік пен қайырымдылық, бақытқа жету жолында бір-біріне жәрдем беру, тәлім мен тәрбие, бейбітшілік пен достық, жаман мінез бен соғысты сөгу идеялары әлемдік әлеуметтік-саяси теорияның біртұтас бөлігіне айналып кеткен. Әл-Фарабидің саясат туралы айтқан құнды ойлары Араб шығысы мен Орта Азия елдерінде саяси-құқықтық ілімнің одан кейінгі дамуына өз ықпалын тигізе алды. Оның саяси-құқықтық идеялары орта ғасырлық және жаңа заман ойшылдарының еңбектерінде көрініс тапты. Қазіргі уақытта Әл-Фарабидің мемлекетті басқару туралы саяси идеялары әлемнің көптеген елдерінің ұлттық құндылықтарына айналып отыр.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. І. А. Көбесов . Біздің ұлы жерлесіміз - Әбунасыр Әл - Фараби , « Білім және еңбек » №6 ,1961ж
2. М. М. Хайруллаев Әбу Насыр Әл – Фараби , М. 1982 ж.
3. А . Х. Қасымжанов . Әл – Фараби . Алматы . 1979 ж.
4. М. М. Хайруллаев « Фарабидің философия тарихындағы көзқарасымен оның маңызы » . Ташкент . 1967 ж.

Ишниязов Р.М., Семенова Э.Р.

Башкирский государственный аграрный университет, Россия

ПОЗИТИВИСТКАЯ ФИЛОСОФИЯ НАУКИ

Основателем позитивистской философии науки считают Огюста Конта. В XIX веке эта философия стала одной из самых наиболее влиятельных направлений философии, занимающейся анализом природы научного знания. Конт и его сторонники полагали, что позитивизм отличается от других эпистемологических систем тем, что исходит из убеждения в том, что подлинное знание может быть получено лишь благодаря исследованиям, осуществляемым в рамках отдельных наук, или же как результат их синтетического объединения. Философия же, как область знания, претендующая на познание истины, не имеет права на существование в виде науки. Таким образом, для позитивизма характерны абсолютизация роли научного знания и отрицание любых других его форм, таких как религиозные и философские доктрины.

В истории позитивизма различают три этапа: классический позитивизм, эмпириокритицизм, неопозитивизм. Классический, позитивизм связан с именем Огюста Конта и его последователей – Г. Спенсера, Дж. С. Милля, Н. К. Михайловского и других. Основная проблема, которую они решали – проблема демаркации научного знания. Конт предложил главный критерий научности, позволяющий отделить научные знания от ненаучных: это опора на факты. В XX веке эта идея получила название принципа верификации [1; 2].

Эмпириокритицизм развивался в 1870-1910 годы. Связан с идеями Э. Маха и Р. Авенариуса. Среди многочисленных последователей эмпириокритицизма можно выделить П. Дюгема, А. Пуанкаре, А. Богданова. Главная идея эмпириокритицизма заключается в том, что абсолютно объективное научное знание принципиально невозможно. Причина этого – трансформирующая информация об объекте работа органов чувств. Ощущения, при помощи которых у нас формируется образ объекта, не тождественны самому

объекту. По сути, это было важным этапом развития эпистемологического конструктивизма [3].

Неопозитивизм (1920–50-е гг. XX в.) – довольно многочисленная совокупность учений, объединенных главными идеями позитивизма. Неопозитивистскими являются философские взгляды М. Шлика, А. Айера, Л. Витгенштейна, Р. Карнапа, О. Нейрата и др. В этот период на первое место выходят языковые проблемы. Оказалось, что при математизации науки происходит так же и трансформация научного знания. Более того, многие проблемы науки и научного познания оказались языковыми: ученые спорили о сути какого-либо явления в том случае, когда пользовались разными языковыми системами. В особенности, это было связано с семантическими разногласиями, которые порождали проблему различного понимания сущности исследуемого объекта [4; 5].

Развитие философии науки второй половины XX в., было во многом определено стремлением преодолеть позитивистские установки, что привело к формированию в 1960–70-е гг. XX века такого направления, как постпозитивизм, который представлен работами К. Поппера, Т. Куна, И. Лакатоса, П. Фейерабенда, С. Тулмина, М. Полани. Идеи неопозитивизма продолжали оказывать значительное влияние на этих философов, однако в их работах многие идеи позитивизма были критически пересмотрены, что и позволяет назвать эти учения постпозитивизмом [6]. Главное отличие постпозитивистской концепции науки заключается в том, что здесь не отрицается важная роль философского и другого мировоззренческого знания на познавательный процесс. Например, Т. Кун использует в своих работах понятия «парадигма», «научная революция», «научное сообщество», которые имеют объем, выходящий за пределы конкретно-научного знания. По сути, это эпистемологические термины, которыми оперирует философия науки. То же самое можно сказать и по поводу терминов «фальсификация» (Поппер), «неявное знание» (Полани), «методология исследовательских программ» (Лакатос) и др.

Иногда можно встретить разрушающую критику позитивизма. Мы полагаем, что позитивизм в качестве философии науки внес огромный вклад в развитие научного знания. Особенно важна роль позитивистской методологии

для прикладных исследований, которые они считали главной опорой науки. На самом деле, нельзя отрицать важнейший вклад в современную науку тех исследований, которые используют индуктивные методы и при помощи них приходят к открытию законов и закономерностей [7; 8]

Литература:

1. Рахматуллин Р.Ю. Позитивизм как первая философия науки // Вестник ВЭГУ. 2014. № 6 (74). С. 150-159.
2. Ширяев В.Б., Рахматуллин Р.Ю. Позитивистская линия в философии // Вестник научных конференций. 2015. № 4-5 (4). С. 113-115.
3. Рахматуллин Р.Ю., Семенова Э.Р. Генезис эпистемологического конструктивизма в европейской философии // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. 2016. № 4-1 (66). С. 151-153.
4. Рахматуллин Р.Ю. Аналитическая философия науки: общая характеристика // Молодой ученый. 2014. № 16. С. 209-211.
5. Тухватуллина Д., Рахматуллин Р.Ю. Семантическая функция образа в процессе обучения // Бюллетень студенческого научного общества. 2011. Т. 43. № 1. С. 53-58.
6. Рахматуллин Р.Ю. Проблема объективности исторического знания в контексте эпистемологии Т. Куна // Перспективы развития науки и образования. Сборник научных трудов по материалам Международной научно-практической конференции: в 13 частях. 2015. С. 130-131.
7. Хабибуллин Р.М. Применение метода сходства в исследовании влияния биологически активных веществ на показатели крови мышей // Вестник Башкирского государственного аграрного университета. 2013. № 4 (28). С. 47-48.
8. Хабибуллин Р.М. Роль визуализации в исследованиях влияния БАД на показатели крови мышей // Вестник научных конференций. 2016. № 2-5 (6). С. 127-129.

Басыров Азат, Ганиев Айнур

Башкирский государственный аграрный университет, Россия

ПРЕДПОСЫЛКИ НЕКЛАССИЧЕСКОЙ ФИЛОСОФИИ

В XIX столетии высокое признание и широкое распространение получили философские учения, которые были продолжением, а в известной мере и завершением духовного поворота, начавшегося в эпоху Возрождения. К этому времени наиболее ярким образцом и воплощением их была немецкая философия XVIII-XIX веков, не случайно названная классической. Она отстояла и развила дальше принципы, вокруг которых можно объединить основные концепции европейской философии Нового времени – несмотря на все разнообразие и противоборство ее идей [1].

Вопрос о размежевании философии XX века с принципами, положенными в основу классического философствования, тем более важен, что главные идеи относительно природы, истории, человека, как правило, не являются достоянием одной только философии, а выражают господствующие принципы, идеалы, ценности культуры того или иного периода. Через них философия в «схватывает в мыслях» свою эпоху [2].

Чтобы подробнее рассмотреть столкновение неклассического мышления с принципами философской классики, возьмем проблему разума. Этот выбор не случаен: проблема разума – сердцевина философии Нового времени. Философы этой эпохи пришли к широкому толкованию разума, полагая, что природа, история, человеческая деятельность движимы внутренне присущей им «разумностью». Говорить о проблеме разума значило, таким образом, анализировать коренные проблемы философии.

Правда, еще в XVIII веке философы чаще всего понимали разум как одну из присущих человеку познавательных способностей, благодаря которой он мыслит, формирует понятия, оперирует ими. В рамках рациональной деятельности выделяли два пласта – мыслительную деятельность, основанную

на опыте, то есть мышление посредством рассуждения, доказательства, расчета и т. д., и деятельность мысли, как бы воспаряющую над опытом, сверхопытную. Первую называли рассудком, а вторую – собственно разумом. Иногда единство рассудка и разума именовали интеллектом.

В истории мысли более широкое толкование разума возникало потому, что действительно существует сложная проблема, выходящая за рамки «индивидуального разума». В классической мысли XVIII и XIX веков наряду с критикой разума как индивидуальной способности нарастала тенденция прославления внеиндивидуального разума. Его продукты и формы (идеи, понятия теории, идеалы, нормы, ценности) отделены от индивидуума, они существуют в рамках человеческой культуры. С помощью индивидуальных и внеиндивидуальных форм духовной деятельности человек осваивает мир, постигает его и одновременно как бы удваивает мир в мысли. Это было реальной основой теологических, идеалистических концепций «божественного разума» или утверждений о том, что некий абсолютный дух, высший разум управляет развитием мира. Эта тенденция явно доминирует в средневековой религиозной философии – сначала в мусульманской, а затем и христианской [3; 4; 5].

В философии возникал и утверждался культ разума (понятого во втором, расширительном смысле). А это происходило потому, что философская наука чутко улавливала и выражала умонастроения ценности своей эпохи. Примером может служить французская философия XVIII века. Культ разума, который она провозгласила, был своего рода идейным закреплением и стимулированием широко распространившейся веры в возможность переустройства жизни на началах Разума, под которым прежде всего понимались идеалы Свободы, Равенства, Братства. Под этими лозунгами совершилась Великая французская революция 1789—1799 годов. Немецкая классическая философия, названная Марксом немецкой теорией французской революции, с одной стороны, подвергла критике понимание разума французской мыслью, а с другой стороны, не менее высоко оценила возможности «подлинного», «чистого» разума. Путь от Канта к Гегелю – это путь, на котором кантовское понимание разума как высшей, но критически оцениваемой способности человека уступило место гегельянскому культу «божественного» разума.

Однако затем произошел «поворот» к Канту в лице неокантианства. Кант, как известно, не отказывался от рационализма, но рассматривал мышление как априорно заданную способность человека к обработке информации при помощи «схем разума», положив начало эпистемологическому конструктивизму [6]. Неокантианство, позитивизм, возникшие на этих идеях, переносят акцент от «божественных схем разума» к человеческим способам обработки информации о мире [7; 8].

Литература:

1. Лукманова Р.Х., Столетов А.И. Об особенностях философского знания // О вечном и преходящем. Сборник научных статей. Уфа, 2012. С. 27-36.
2. Рахматуллин Р.Ю. Особенности научного познания // Молодой ученый. 2014. № 16. С. 211-213.
3. Рахматуллин Р.Ю. Суфийская антропология // Исламоведение. 2013. № 1. С. 64-74.
4. Рахматуллин Р.Ю. Al-Ghazali's gnoseology // Вестник ВЭГУ. 2015. № 5 (79). С. 147-156.
5. Rakhmatullin R., Semenova E. Thomism of the unity of the religious and scientific knowledge // Nauka i studia. 2015. Т. 10. С. 288-291.
6. Рахматуллин Р.Ю., Семенова Э.Р. Генезис эпистемологического конструктивизма в европейской философии // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. 2016. № 4-1 (66). С. 151-153.
7. Рахматуллин Р.Ю. Позитивизм как первая философия науки // Вестник ВЭГУ. 2014. № 6 (74). С. 150-159.
8. Rakhmatullin R. Classical positivism: general characteristics // Nauka i studia. 2015. Т. 9. С. 233-235.

Filozofia nauki

Хисматуллина Регина, Семенова Э.Р.

Башкирский государственный аграрный университет, Россия

НАУЧНЫЕ И РЕЛИГИОЗНЫЕ ЗНАНИЯ

КАК ЕДИНСТВО ПРОТИВОПОЛОЖНОСТЕЙ

Религия всегда занимала одно из важных мест в человеческой истории. Своими корнями она уходит в первобытное общество. В промежутке от 800 до 200 лет до н.э. сформировался корпус основных текстов, на базе которых созданы современные мировые религии: буддизм, христианство и ислам. Религия представляет собой совокупность учений о связи человека с Богом (богами) [1, с. 4; 2]. Наука – сфера человеческой деятельности, направленная на выработку и теоретическую систематизацию объективных знаний о действительности, а также и сами эти знания. Религия объясняет мир на основе веры в существование сверхъестественных сил. В качестве такой силы в монотеистических религиях выступает Бог. Таким образом, нравственные требования и нормы воспринимаются как воля Бога, выраженная в заветах, заповедях, священных книгах, тексты которых основаны на контактах со сверхъестественным.

Научные знания представляют собой объяснение фактов, это лежит в основе данного понятия. Научные знания включают в себя то, можно доказать, обобщить, на основе которых можно вывести законы, причинное объяснение.

Издавна наука и религия конфликтовали друг с другом. Это выражалось в неприязненном отношении церкви к науке и техническому прогрессу, сжигании научных книг, организации травли крупнейших ученых, преследование атеистов и свободомыслящих. В свою очередь, в атеистических государствах (СССР, ГДР, КНР и др.) преследовались священнослужители, религия была объявлена пережитком прошлого, который должен был изжит. Между тем, еще в Средние века были попытки снятия противоречия между этими двумя факторами культуры [3; 4]. С точки зрения философии такая точка зрения является наилучшей формой сосуществования этих феноменов культуры [5].

Религия и наука, конечно же, две разные области человеческой жизни. У них разные исходные посылки, разные цели, задачи, методы. Наука пытается ответить на вопросы о том, как устроена реальная действительность, как она существует, согласно каким законам функционирует на основе человеческих исследований. Религия же отвечает на эти же вопросы исходя из Священного писания. При этом Священное писание рассматривается в религии в качестве информации, исходящей от самого Бога. Современная религия не отрицает важной роли науки в человеческой жизни, но научные знания, как она считает, обладают меньшим значением, чем религиозные. Таким образом, в современной культуре эти два вида знания соприкасаются, пересекаются, но не опровергают категорично друг друга, гармоничная взаимосвязь их деятельности обеспечивает нормальный характер жизни человека. Можно сказать, что ныне реализуется «принцип гармонии веры и разума», провозглашенный еще XIII веке католическим священником, философом Фомой Аквинским [6].

Несмотря на постоянную борьбу между религией и наукой, все же можно выделить сходства этих двух понятий. И религия, и наука направляют свои силы на изучение и объяснение события и явлений, происходящих в нашем мире, на понимание и формирование четкого образа действительности. Мы полагаем, что при формировании мировоззрения личности нужно не противопоставлять религию и науку, а рассматривать в качестве двух взаимодополняющих факторов человеческого бытия [7].

В результате анализа развития различных отраслей современной науки и ее взаимосвязи с религией бывший Президент Российской академии наук академик Ю.С. Осипов в одном из своих выступлений сказал, что в настоящее время в отношениях религии и науки набирают силу процессы явного сближения. Если в начале Нового времени, в эпоху Просвещения наука стремилась обрести полную автономию от религии и вытеснить ее с позиций мировоззренческого и духовного центра культуры, то теперь происходит их сближение и взаимодействие в формировании ценностей культуры, ориентированной на человека. Также рассуждал и М.В. Ломоносов: «Создатель дал роду человеческому две книги. Первая — видимый мир... Вторая книга — Священное Писание... Обе обще удостоверяют нас не токмо в бытии Божиим, но и в несказанных нам Его благодеяниях. Грех всевать между ними плевелы и раздоры. Наука и религия в распрю прийти не могут... разве кто из некоторого тщеславия и показания своего мудрования на них вражду восклеплет». Без науки не будет прогресса развития общества, и наступит деградация. Человек должен постоянно стремиться

вперед, и познавать неизведанное. Но и вера имеет важное значение в жизни людей. Людям необходимо верить, иначе наступит хаос. Таким образом, можно сделать вывод, что религия и наука должны существовать в гармонии и понимании. Поэтому науку и религию мы рассматриваем как единство противоположностей [8].

Литература:

1. Рахматуллин Р.Ю. Мировые религии: учебное пособие. Уфа: Уфимский юридический институт МВД России, 2003. 122 с.
2. Rakhmatullin R.Yu. The religious view of the world as a form of knowledge // News of Science and Education. 2016. Т. 10. С. 261-266.
3. Rakhmatullin R.Yu. The scientific and religious knowledge // News of Science and Education. 2016. Т. 8. № -1. С. 298-303.
4. Рахматуллин Р.Ю. Религия и наука: проблема взаимоотношения (на примере ислама) // Молодой ученый. 2014. № 4. С. 793-795.
5. Лукманова Р.Х., Столетов А.И. Об особенностях философского знания // О вечном и преходящем Сборник научных статей. Уфа, 2012. С. 27-36.
6. Rakhmatullin R., Semenova E. Thomism of the unity of the religious and scientific knowledge // Nauka i studia. 2015. Т. 10. С. 288-291.
7. Столетов А.И. Об особенностях генезиса индивидуального мировоззрения // О вечном и преходящем сборник научных статей. Уфа, 2015. С. 26-31.
8. Халиков Р., Семенова Э.Р. Наука и религия как единство противоположностей // Вестник научных конференций. 2016. № 2-5 (6). С. 131-133.

HISTORIA

Ojczysta Historia

Кенжетай Темірлан., Қабылбекова Г.Қ.

ҚарМТУ-дың аға оқытушысы

Қазақстан Республикасы., Қарағанды қаласы

ҚАЗАҚ ДҮНИЕТАНЫМЫНДАҒЫ СӨЗ ҚҰДІРЕТІ

Өлең сөзінің байыбына терең мән беріп, сөз өнерінің құдіретін, әдемілігін, нақышын келтіріп, сөз кеңістігін байытқан ақынның көркемдік әлемі мен талғамы биік болары сөзсіз. Ұлы ғұлама, дана аталарымыз өлең өнерінің мазмұн-мәніне жоғары талаптар қоя білген. Сөздің өлең сөзіндегі орнын жақсы түсінген. Сөз құдіретті. Сөз – бір әлем. Сөз – адам өмірін айшықтайтын, адам танымын танытатын, кеңітетін құрал. Қазақта «Жақсы сөз – жарым ырыс» деген аталы сөз бар. Яғни, берекеттің бір ұшы, құт-берекенің қадір-қасиеті де осы «Сөз» деген ұлылықтан шығып отыр. Неше ғасырлық тарихқа, шежіреге бай халқымызда қара қылды қақ жаратын әділдігімен бір руды, одан қалса, бір ауылды басқарып, жол сілтеп отыратын, ақсақал қариялар, одан билер мектебі қалыптасқан кезде де «Сөз» құдіреті өз мәнін жоймаған. Ақты ақ деп, қараны қара деп әділдікпен тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйінін кесіп айтқанда, жүгірген баласынан еңкейген қартына дейін тағы да «Сөз» құдіретіне бас иген. Халқымызда «Аталы сөзге арсыз ғана тоқтамайды» деген даналы сөз осыдан қалса керек.

Сөздің адам баласының жан дүниесіне әсер ететін дара қасиеті де баршылық. Сондықтан сөзді басқа атаумен энергия, құбылыс, толқын, күш-қуат, нұр, яғни әсер ретінде танығанымыз дұрыс. Бұл сөзімізге өзіміздің ойшыл, кеменгер аталарымыздың сөздері мысал бола алады. Даналықтың иісін сезіп, дәмін татқан ұлы Абай, Шәкәрім аталарымыздың жүрекке ерекше әсер беріп, бойды шымырлата, ойды қозғалта айтқан өнегелі өсиеттері мен қазыналы сырға толы сөздері адам баласының жанын жадыратары сөзсіз.

Ұлы Абай атамыз сөздің орны мен мәнін, талабын былай өрнектеген:

Ақылмен ойлап білген сөз,
Бойыңа жұқпас сырғанар.
Ынталы жүрек сезген сөз,
Бар тамырды қуалар.

Ақынның сөзге қойған талабы «жүрекпен сезіну», «жүрекпен қабылдау». Сөздің мәнісін тек ойлап қою емес ақылмен ойлап шешкеннің өзі аздық етеді. Сөзді жүрекке сездіртсе, яғни жүрек сүзгісінен өткізсе ғана айтпақ ой дәл болып, мақсатқа жетеді. Ал жүрек таразысынан өткен сөз жұдырықтай жүректі іске қоспай, әсер етпей қоймайтыны сөзсіз. Себебі жүрек – бүкіл дененің басқарып тұрған «патшасы». Ұлы ғұламаларымыздың бұл ойлары қасиетті Құран аяттарында, пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хадистерінде: «Қиямет күні менің алдымда сендерге мал-мүлік, перзент, бақ-дәулеттеріңнен ешқандай пайда жоқ. Тек ол адам маған кіршіксіз таза жүрегімен келсе ғана пайда бар» (Шұғара сүресі, 87 аят), «Шын мұсылман сол, егер он екі мүшесін жүрегіне, жүрегін Құдайға тапсырса» делінсе, тағы бір хадисте: «Ақиқатында Алла Тағала сіздердің түрлеріңізге, байлықтарыңызға назар салмайды, бірақ та жүректеріңізге, жасаған көркем амалдарыңызға қарайды» дейді. Олай болса, жүрек – Ұлықтың Ұлығы назар салып қарайтын орны.

Бұл турасында даналықтың дариясын кешкен Шәкәрім атамыз:

Осы сөзді дұрыс деп,
Жүрек соқты құптады.

Түзу істі бұрыс деп,

Ол жасырып тықпады,–

дейді. Яғни, тізгінді тағы сол жүрекке беріп тұр. Ненің дұрыс, ненің бұрыс екенін айырып, бүкіл сұрақтарына тек жүрек дұрыс жауап бере алады.

Шәкәрім атамыз:

Сөнген ойды жандыруға,

Жан берерлік сөз керек, –

дейді. Өлген жүрегімізді тірілтіп, сөнген ойымызға жан беретін сөз құдіретін айтады. Шынында да, қарапайым өмірде біреуге үлкен махаббатпен, жылумен сөз айтсаң немесе өзіңе, мейлі ол әке-шеше, туыс-бауыр болсын, досың

болсын, тіпті, танымайтын бейтаныс жан болсын маңдайыңнан сипап, жылы сөз айтса, жаның жадырап, ерекше бір сезімге бөленесің. Рухың асқақтап, айналадағы адамдарға, өзіңді қоршаған жаратылысқа махаббат көзімен қарап, бүкіл әлемді құшағыңа қысып, сол жүрегіңдегі қуанышпен бөліскің келеді. Осындай күйді кешкізетін тағы да – «сөз» құдіреті. Абай атамыз:

Буынсыз тілің,

Буулы сөзің

Әсерлі адам ұлына, –

дейді. Ал Қасиетті Құран-Кәрімде: «Көркем сөз тамыры мықты, бұтағы көктегі бір көркем ағаш тәрізді. Ол Алланың бұйрығынша әр уақыт жемісін береді. Ал жаман сөз, жердің бетінен қопарылған орнықсыз ағаш сияқты» (Ібраһим сүресі, 26-аят) делінген.

Сөздің тек адам баласына ғана емес, сондай-ақ қоршаған табиғатқа, жан-жануарларға, өсімдіктерге, заттарға әсер ететіні туралы ғалымдар зерттеу жүргізіп, жаңалықтар ашқан. Ресей ғалымдары жүргізген тәжірибе бойынша үш бірдей ыдысқа бір күнде ішіне тең мөлшерде күріш салып, су құяды. Су құйған бойда бірінші ыдысқа «Сен жақсысың» «сен әдемісің» деп тек мақтап, жақсы сөздер айтады. Екінші ыдысқа «сен жамансың» «сен әдемі емессің» деп жаман сөздерді айтады. Ал үшінші ыдысқа ештеңе айтпай көңіл бөлмей қоя салады. Бірнеше күндік тәжірибеден кейін қарағанда, алғашқы мақтау сөздер айтылған ыдыста күріш өніп, шыға бастаған. Екінші ыдыстағы күріштің түбі қарайып, түсі күңгірт тартып, ешқандай өнім байқалмаған. Үшінші ыдыста, тіпті, тіршілік нышаны көрінбеген. Ғалымдар үлкен жаңалыққа тап болып, сөздің қарапайым суға әсерін осылай дәлелдеген. Бұл тәжірибеден үлкен қорытынды жасауға болады. Жай көзбен қарағанда күнделікті тіршілікте пайдаланып, жете мән бермейтін суға ондағы өнімге сөздің әсері осындай болса, ақыл-есі, санасы, жаны, жүрегі бар адам баласына сөз еш әсер етпейді деу қателескендік болады. Ғалымдар сөздің қасиеті туралы мынадай жаңалыққа тап болады. Сөз ақпарат ретінде сақталып жоғалмайды. Яғни, сөз айтылып жатқанда айналадағы заттарға нәзік материя ретінде сақталып қалады.

Әр нәрсенің қадіріне жету үшін сол нәрсенің түбінен жасырынып жатқан құпия сырды іздеп тауып, дәмін тату керек. Абай, Шәкәрім сынды кеменгерлеріміздің мұраларына үңілудің өзі – үлкен бір әлем, бір сыр.

Сөз мәнісін білсеңіз,

Ақыл-мизан өлшеу қыл, –

дейді Шәкәрім атамыз. Әр сөзінің түбіне шын көңілмен, жақсы мен жаманды ажыратушы ақыл таразысына салып, өлшеп кессең, өзіңе сырлы әлемнің есігін айқара ашасың. Сондықтан аталарымыздың шығармаларына жәй «өлең сөз» емес, «сыр сөз» деп айдар тағып атасақ, нұр үстіне нұр болар еді. Себебі, аталарымыз Құран-Кәрімнің, Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) хадистерінің маңыздарынан алып, өз тілімізде өте түсінікті қылып, ұрпақтарына үлгі-өнеге етіп қалдырып кеткен. Сондықтан аталарымыздың «сыр сөзі» – Құранның «аят сөзі» деген қорытындыға келеміз.

Сөздің даралық, әсерлік қасиеттерін ашықтай келе осындай үлкен жаңалықтарға тап болуға болады. Келтірілген мысалдардан, Құран аяттарынан, Пайғамбарымыздың с.ғ.с хадистерінен, аталарымыздың сыр сөздерінен сөздің рухани қару екендігіне көз жеткіземіз. Сондықтан бір-бірімізге, айналадағы қоршаған заттарға махаббат көзімен қарап, жылы сөз арнауға міндеттіміз. Сонда ғана өміріміз мәнге, мағынаға толы болмақ.

Қолданған әдебиеттер тізімі:

1. Шәкәрім. Иманым. А., 2000.
2. Абай. Шығармалары. А., «Жазушы» 2004.
3. Балшикеев С.Б., Сарсенбеков Н.Ж., Толеуова М.О. «Философия негіздері». Оқу құралы. 2016ж.

Ogólna historia

Таирова Г.А, Есенгабулова А.Қ.,Адылханова С.Е.

ҚарМТУ, Қарағанды қаласы

ӘЛ-ФАРАБИ ІЛІМІНДЕГІ ҒЫЛЫМ МЕН ТӘРБИЕНІҢ РӨЛІ

Фарабитану мәселесі бізде жаңадан қолға алынып отырған мәселелердің ең ауыры және құрметтісі деп атар өтер едім. Ауыр дейтінім, Фараби еңбектері әлі толығымен зерттеліп, қазақ тіліне аударылып болмаған. Құрметті дейтінім, Әбунасыр Әл – Фараби қазақ жерінен шыққан, аты әлемге тараған, шығыстың Аристотелі. Оның еңбектерін толығымен зерттеп, өз ана тілімізге аударып, халыққа таныту, ғылымда пайдалану құрметті жұмыс . Сондықтан Фараби жайлы алдағы уақытта да тың зерттеулер жүргізіліп, бұл саладағы ғылым жүйесіне көп жаңалықтар қосылады деп сенемін. Ғылымның даму тарихында жинақталған білім қорларын сұрыптап, реттеп белгілі бір жүйеге салу тәртібі ежелден келеді. Мұндай әрекеттер бір жағынан, ғылымдағы бар жоқты айқын сезіп, оны кемелдендіруге, дамытып, толықтыруға итермелесе екіншіден ғылымның өзін түсінуді, түсіндіруде, пайдалануды жеңілдететін еді. Міне, осылай білімдердің белгілі бір жүйемен баяндалған жиынтығы – энциклопедиялар жасау дәстүрі пайда болған. Әбунасыр Әл – Фараби бұл тұрғыдан да қарап қалмай, өзінің ең атақты шығармаларының бірі « Ғылымдар энциклопедиясы » деп аталатын трактатын жазған. Фарабидің бұл еңбегінен ғылым тарихында алатын орны ерекше үлкен. Фараби трактатқа жазған кіріспесінде бұл еңбекті жазудағы мақсаты жөнінен былай дейді: « Бұл кітапта біз белгілі ғылымдардың әрқайсысын дара – дара саралап, мазмұнын толық баяндауды көздедік; Сонымен қатар ол ғылымдардың бөліктері болса, оларды да атап, мазмұны келтірмекшіміз ». Бұл кітап негізінен мынадай алты тараудан тұрады.

Фараби қайырымдылықты үйретуге тәрбие мен оқудың маңызды рөл атқаратын айтып өтті. Жақсы мінез ақыл – оймен бірге қайырымдылықтың

шарты болса, Фараби грек ақыл – ой иелері сияқты адамның қайырымды болуында оның сезімінде маңызды рөл атқаратынын атады. « Адам дүниеге келгенде таза мектеп тақтасындай болады , тақта бетіне әр адам өз қолжазбасын жазып қалдырғандай кішкене нәрестенінде таза санасына өсе келе әр нәрсе жазылады» - деді Фараби . Орташа іс – 42 қимылдарды Фараби адамның денсаулығы үшін пайдалы есептеді. Ол адамнан тәртіпті талап ететін шара сақтауға оқытты. Шара сақталмаса – деді философ , адам ешқашанда бақытты бола алмайды.

Бабамыз Фарабидің даналығы, ақылдығы, көрегендігі сонда, оның оқыту, тәрбие, білім беру туралы айтқан, жазып кеткен еңбектері осы күнге дейін маңызын жойған жоқ. Қайта оны қайта қарап , жанартып пайдалануға болады. Ұлы ұстаздың тәлім – тәрбие жайлы қалдырған бай мұраларын мұқият зерттеп, терең тексеру арқылы осы күнгі педагогикалық практикада жүзеге асыру керек . Әл – Фараби ұстаздық ету туралы « Мұғалімдік – ұстаздық еткен адамның әдісі тым қатаң болмасын және тым асыра босаңсытқан да болмасын . Егер тым қатты, үнемі ызғармен болса, онда оқушылар мұғалімін жек көретін халге жетеді. Егер өте боса тып жіберген кішіпейілділік болса, онда оқушылар жағынан мұғалімді елемеу, оның ғылымына селқос қарау қаупі туады. Ғылымды игеру үшін үнемі сол ғылымның жолында болу қажет және ғылымнан басқамен шұғылдануды азайту керек болады. Әр нәрседен шұғылдана беруден істе тәртіпсіздік пайда болады » деп жазған. Фараби оқытуда аса қатаңдықтан да, аса жұмсақтықтың да дұрыс болмайтынын сынап, ортаны шектей шықпауды ұсынып отыр . Бұл күні бүгінге дейін күшін жоймаған педагогикалық қағида . Ол ойды әр нәрсеге бөліп, жеңілтектікке салуында ғылым игерудің дұшпаны деп дұрыс көрсеткен . Мәселен , оқып үйрену жаттап алу дұрыс па , жоқ түсініп алу дұрыс бола деген сұраққа мүмкін емес, ал оларды белгілі бір байланыстары арқылы ойда топтастырып түсініп , тоқып алоған жөн дейді. Ұлы ұстаз ғылымдарды меңгерудің, үйренудің қажеттігін дәріптеп қана қоймай , бұл мақсатқа жетуге көмекші боларлықтай жетекші құралдар мен оқулықтар жасаумен де көп шұғылданған.

Қалай болғанда да Фарабидің ғылым жасау ісі орта ғасырдағы ең үлкен ғылыми табыстардың қатарына жатады. Бұл факт Фарабидің кеменгерлігінің,

ойшыл – білімпаздығының тағы бір жетістігін, оның ескерілмейтіндігін көрсетеді .

Ол тәрбие жүйесіндегі әсіресе, жастарды тәрбиелеуде бірінші орынға адамгершілік тәрбиесін қойды, және де оған қоса тәрбиенің басқа түрлерінде еңбек, дене тәрбиесі, эстетикалық , гуманитарлық , патриоттық тәрбиені қойды . Ғалымның педагогикалық жүйесінде озық дидактиканың негізгі принциптері, яғни ғылымилығы, көрнектілігі , жүйелілігі , оқыту арқылы тәрбиелеу орын алған.

Әл Фарабидің әділ қоғам, адамдар арасындағы түсінушілік пен қайырымдылық, бақытқа жету жолында бір-біріне жәрдем беру, тәлім мен тәрбие, бейбітшілік пен достық, жаман мінез бен соғысты сөгу идеялары әлемдік әлеуметтік-саяси теорияның біртұтас бөлігіне айналып кеткен. Әл-Фарабидің саясат туралы айтқан құнды ойлары Араб шығысы мен Орта Азия елдерінде саяси-құқықтық ілімнің одан кейінгі дамуына өз ықпалын тигізе алды. Оның саяси-құқықтық идеялары орта ғасырлық және жаңа заман ойшылдарының еңбектерінде көрініс тапты. Қазіргі уақытта Әл Фарабидің мемлекетті басқару туралы саяси идеялары әлемнің көптеген елдерінің ұлттық құндылықтарына айналып отыр.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. І. А. Көбесов . Біздің ұлы жерлесіміз - Әбунасыр Әл - Фараби , « Білім және еңбек » №6 ,1961ж
2. М. М. Хайруллаев Әбу Насыр Әл – Фараби , М. 1982 ж.
3. А . Х. Қасымжанов . Әл – Фараби . Алматы . 1979 ж.
4. М. М. Хайруллаев « Фарабидің философия тарихындағы көзқарасымен оның маңызы » . Ташкент . 1967 ж.

Ишниязов Р.М., Семенова Э.Р.

Башкирский государственный аграрный университет, Россия

ПОЗИТИВИСТКАЯ ФИЛОСОФИЯ НАУКИ

Основателем позитивистской философии науки считают Огюста Конта. В XIX веке эта философия стала одной из самых наиболее влиятельных направлений философии, занимающейся анализом природы научного знания. Конт и его сторонники полагали, что позитивизм отличается от других эпистемологических систем тем, что исходит из убеждения в том, что подлинное знание может быть получено лишь благодаря исследованиям, осуществляемым в рамках отдельных наук, или же как результат их синтетического объединения. Философия же, как область знания, претендующая на познание истины, не имеет права на существование в виде науки. Таким образом, для позитивизма характерны абсолютизация роли научного знания и отрицание любых других его форм, таких как религиозные и философские доктрины.

В истории позитивизма различают три этапа: классический позитивизм, эмпириокритицизм, неопозитивизм. Классический, позитивизм связан с именем Огюста Конта и его последователей – Г. Спенсера, Дж. С. Милля, Н. К. Михайловского и других. Основная проблема, которую они решали – проблема демаркации научного знания. Конт предложил главный критерий научности, позволяющий отделить научные знания от ненаучных: это опора на факты. В XX веке эта идея получила название принципа верификации [1; 2].

Эмпириокритицизм развивался в 1870-1910 годы. Связан с идеями Э. Маха и Р. Авенариуса. Среди многочисленных последователей эмпириокритицизма можно выделить П. Дюгема, А. Пуанкаре, А. Богданова. Главная идея эмпириокритицизма заключается в том, что абсолютно объективное научное знание принципиально невозможно. Причина этого – трансформирующая информация об объекте работа органов чувств. Ощущения, при помощи которых у нас формируется образ объекта, не тождественны самому

объекту. По сути, это было важным этапом развития эпистемологического конструктивизма [3].

Неопозитивизм (1920–50-е гг. XX в.) – довольно многочисленная совокупность учений, объединенных главными идеями позитивизма. Неопозитивистскими являются философские взгляды М. Шлика, А. Айера, Л. Витгенштейна, Р. Карнапа, О. Нейрата и др. В этот период на первое место выходят языковые проблемы. Оказалось, что при математизации науки происходит так же и трансформация научного знания. Более того, многие проблемы науки и научного познания оказались языковыми: ученые спорили о сути какого-либо явления в том случае, когда пользовались разными языковыми системами. В особенности, это было связано с семантическими разногласиями, которые порождали проблему различного понимания сущности исследуемого объекта [4; 5].

Развитие философии науки второй половины XX в., было во многом определено стремлением преодолеть позитивистские установки, что привело к формированию в 1960–70-е гг. XX века такого направления, как постпозитивизм, который представлен работами К. Поппера, Т. Куна, И. Лакатоса, П. Фейерабенда, С. Тулмина, М. Полани. Идеи неопозитивизма продолжали оказывать значительное влияние на этих философов, однако в их работах многие идеи позитивизма были критически пересмотрены, что и позволяет назвать эти учения постпозитивизмом [6]. Главное отличие постпозитивистской концепции науки заключается в том, что здесь не отрицается важная роль философского и другого мировоззренческого знания на познавательный процесс. Например, Т. Кун использует в своих работах понятия «парадигма», «научная революция», «научное сообщество», которые имеют объем, выходящий за пределы конкретно-научного знания. По сути, это эпистемологические термины, которыми оперирует философия науки. То же самое можно сказать и по поводу терминов «фальсификация» (Поппер), «неявное знание» (Полани), «методология исследовательских программ» (Лакатос) и др.

Иногда можно встретить разрушающую критику позитивизма. Мы полагаем, что позитивизм в качестве философии науки внес огромный вклад в развитие научного знания. Особенно важна роль позитивистской методологии

для прикладных исследований, которые они считали главной опорой науки. На самом деле, нельзя отрицать важнейший вклад в современную науку тех исследований, которые используют индуктивные методы и при помощи них приходят к открытию законов и закономерностей [7; 8]

Литература:

1. Рахматуллин Р.Ю. Позитивизм как первая философия науки // Вестник ВЭГУ. 2014. № 6 (74). С. 150-159.
2. Ширяев В.Б., Рахматуллин Р.Ю. Позитивистская линия в философии // Вестник научных конференций. 2015. № 4-5 (4). С. 113-115.
3. Рахматуллин Р.Ю., Семенова Э.Р. Генезис эпистемологического конструктивизма в европейской философии // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. 2016. № 4-1 (66). С. 151-153.
4. Рахматуллин Р.Ю. Аналитическая философия науки: общая характеристика // Молодой ученый. 2014. № 16. С. 209-211.
5. Тухватуллина Д., Рахматуллин Р.Ю. Семантическая функция образа в процессе обучения // Бюллетень студенческого научного общества. 2011. Т. 43. № 1. С. 53-58.
6. Рахматуллин Р.Ю. Проблема объективности исторического знания в контексте эпистемологии Т. Куна // Перспективы развития науки и образования. Сборник научных трудов по материалам Международной научно-практической конференции: в 13 частях. 2015. С. 130-131.
7. Хабибуллин Р.М. Применение метода сходства в исследовании влияния биологически активных веществ на показатели крови мышей // Вестник Башкирского государственного аграрного университета. 2013. № 4 (28). С. 47-48.
8. Хабибуллин Р.М. Роль визуализации в исследованиях влияния БАД на показатели крови мышей // Вестник научных конференций. 2016. № 2-5 (6). С. 127-129.

Басыров Азат, Ганиев Айнур

Башкирский государственный аграрный университет, Россия

ПРЕДПОСЫЛКИ НЕКЛАССИЧЕСКОЙ ФИЛОСОФИИ

В XIX столетии высокое признание и широкое распространение получили философские учения, которые были продолжением, а в известной мере и завершением духовного поворота, начавшегося в эпоху Возрождения. К этому времени наиболее ярким образцом и воплощением их была немецкая философия XVIII-XIX веков, не случайно названная классической. Она отстояла и развила дальше принципы, вокруг которых можно объединить основные концепции европейской философии Нового времени – несмотря на все разнообразие и противоборство ее идей [1].

Вопрос о размежевании философии XX века с принципами, положенными в основу классического философствования, тем более важен, что главные идеи относительно природы, истории, человека, как правило, не являются достоянием одной только философии, а выражают господствующие принципы, идеалы, ценности культуры того или иного периода. Через них философия в «схватывает в мыслях» свою эпоху [2].

Чтобы подробнее рассмотреть столкновение неклассического мышления с принципами философской классики, возьмем проблему разума. Этот выбор не случаен: проблема разума – сердцевина философии Нового времени. Философы этой эпохи пришли к широкому толкованию разума, полагая, что природа, история, человеческая деятельность движимы внутренне присущей им «разумностью». Говорить о проблеме разума значило, таким образом, анализировать коренные проблемы философии.

Правда, еще в XVIII веке философы чаще всего понимали разум как одну из присущих человеку познавательных способностей, благодаря которой он мыслит, формирует понятия, оперирует ими. В рамках рациональной деятельности выделяли два пласта – мыслительную деятельность, основанную

на опыте, то есть мышление посредством рассуждения, доказательства, расчета и т. д., и деятельность мысли, как бы воспаряющую над опытом, сверхопытную. Первую называли рассудком, а вторую – собственно разумом. Иногда единство рассудка и разума именовали интеллектом.

В истории мысли более широкое толкование разума возникало потому, что действительно существует сложная проблема, выходящая за рамки «индивидуального разума». В классической мысли XVIII и XIX веков наряду с критикой разума как индивидуальной способности нарастала тенденция прославления внеиндивидуального разума. Его продукты и формы (идеи, понятия теории, идеалы, нормы, ценности) отделены от индивидуума, они существуют в рамках человеческой культуры. С помощью индивидуальных и внеиндивидуальных форм духовной деятельности человек осваивает мир, постигает его и одновременно как бы удваивает мир в мысли. Это было реальной основой теологических, идеалистических концепций «божественного разума» или утверждений о том, что некий абсолютный дух, высший разум управляет развитием мира. Эта тенденция явно доминирует в средневековой религиозной философии – сначала в мусульманской, а затем и христианской [3; 4; 5].

В философии возникал и утверждался культ разума (понятого во втором, расширительном смысле). А это происходило потому, что философская наука чутко улавливала и выражала умонастроения ценности своей эпохи. Примером может служить французская философия XVIII века. Культ разума, который она провозгласила, был своего рода идейным закреплением и стимулированием широко распространившейся веры в возможность переустройства жизни на началах Разума, под которым прежде всего понимались идеалы Свободы, Равенства, Братства. Под этими лозунгами совершилась Великая французская революция 1789—1799 годов. Немецкая классическая философия, названная Марксом немецкой теорией французской революции, с одной стороны, подвергла критике понимание разума французской мыслью, а с другой стороны, не менее высоко оценила возможности «подлинного», «чистого» разума. Путь от Канта к Гегелю – это путь, на котором кантовское понимание разума как высшей, но критически оцениваемой способности человека уступило место гегельянскому культу «божественного» разума.

Однако затем произошел «поворот» к Канту в лице неокантианства. Кант, как известно, не отказывался от рационализма, но рассматривал мышление как априорно заданную способность человека к обработке информации при помощи «схем разума», положив начало эпистемологическому конструктивизму [6]. Неокантианство, позитивизм, возникшие на этих идеях, переносят акцент от «божественных схем разума» к человеческим способам обработки информации о мире [7; 8].

Литература:

1. Лукманова Р.Х., Столетов А.И. Об особенностях философского знания // О вечном и преходящем. Сборник научных статей. Уфа, 2012. С. 27-36.
2. Рахматуллин Р.Ю. Особенности научного познания // Молодой ученый. 2014. № 16. С. 211-213.
3. Рахматуллин Р.Ю. Суфийская антропология // Исламоведение. 2013. № 1. С. 64-74.
4. Рахматуллин Р.Ю. Al-Ghazali's gnoseology // Вестник ВЭГУ. 2015. № 5 (79). С. 147-156.
5. Rakhmatullin R., Semenova E. Thomism of the unity of the religious and scientific knowledge // Nauka i studia. 2015. Т. 10. С. 288-291.
6. Рахматуллин Р.Ю., Семенова Э.Р. Генезис эпистемологического конструктивизма в европейской философии // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. 2016. № 4-1 (66). С. 151-153.
7. Рахматуллин Р.Ю. Позитивизм как первая философия науки // Вестник ВЭГУ. 2014. № 6 (74). С. 150-159.
8. Rakhmatullin R. Classical positivism: general characteristics // Nauka i studia. 2015. Т. 9. С. 233-235.

Historia nauki i techniki

Айсұлу Нұртай, Мажитаева Ш.,
Е.А.Букетов ат.Қарағанды мем. университеті

А. БАЙТҰРСЫНОВ НЕГІЗІН КАЛАҒАН ТӨТЕ ЖАЗУДЫҢ ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ КӨРІНІСІ

Жазудың тарихына көз жіберсек, әріппен таңбалаудың кейінірек пайда болғанын көреміз. Жазу өте ерте заманда жасалып, мыңдаған жылдар бойы өзгеріп, дамып келеді. Жазудың жүйесі таңбалардың жиынтығынан құралады. Ол таңбалар бүтіндей сөзді не ызынды, немесе дыбысты белгілейді. Әрбір сөздің жазбаша таңбалық графикалық формасы, белгілі бір мағынасы болады. Жазу – адамның ой – пікірін, сөзін қашыққа және ұзақ замандарға жеткізетін материалдық сызба таңбалардың жүйесі. Осы тұрғыда, жазушы-ғалым Ә.Кекілбай оқудың жазудан шыққанын айтып, ал жазудың қайдан шыққанын табиғат пен тарих қана түсіндіре алады дейді [1].

Ахмет Байтұрсынов – ұлттық жазудың негізін қалаушы. Ғалымның араб графикасы негізінде тұңғыш құрастырып шыққан жазуы «төте жазу» деп аталады.

А. Байтұрсынов 1910 жылдан бастап араб жазуын қазақ тілінің дыбыстық жүйесіне ыңғайлап, графиканы жетілдірді. Қазақ зиялыларының арасында қызу қолдау тауып, ерекше ілтипатпен қабылданған А.Байтұрсынов реформалаған қазақ әліппісінің ережелері мен принциптері алғаш 1924 жылғы 12-18 маусымында Орынборда өткен қазақ-қырғыз білімпаздарының тұңғыш съезінде ресми түрде қабылданды. Осы жиында өзі «**Қазақ жазуы**», өзгелер «**Байтұрсынов жазуы**» деп атаған әліпби үлгісі қазақтың ұлттық графикасы ретінде ресми түрде бекітілді [2, 40].

А. Байтұрсынов 1912 жылы «Айқап» газетінде жарияланған «Жазу тәртібі» дейтін мақаласында «Оқу құралының ең ұлығы – бала оқытатын кітап» деп, оқу құралы балалардың жанын қинамайтын болуы керек және ондай оқулық жасау үшін алдымен жазу жөндеу керектігін айтқан. Сөз ішінде қай дыбыс

естілсе, сол дыбыстың әрпін жазу керектігін айтып, қазақ тілінде бес дауысты, он жеті дауыссыз барлығы 24 дыбыс бар деп тұжырымдайды [3].

Төте жазу күні бүгінге дейін Қытай қазақтарының арасында қолданыста. Оған Қытай қазақтары «көне жазу» деген атау берген. Жазу туралы өз зерттеуін жүргізіп жүрген ғалым Үрімжібай Жетібайұлы түркі халықтарының жазуы туралы мақаласында түркі халықтары, ата-бабамыз жалпы саны 28 түрлі жазу қолданғандығын баяндайды. Оны 4 төрт түрлі жазу жүйесіне бөліп қарайды:

Көне қытай жазуы, Хунзу, Батыс Шиа (Нинь Шиа).

Арими жазуы. Бұның ішінен 14 түрлі жазуды қолданған. Қазіргі араб жазуы, парсы жазуы, араб-парсы жазуы, сүрия жазуы, манихей т.б. жазулар осыған кіреді.

Брахми жазуынан 8 түрлі жазу қолданған. Брахми жазуы үнділердің жазуы болып табылады.

Грек жазуы. Бұл жазу системасына латын жазу үлгісі, кириллица кіреді [3].

Ал қазіргі кезде жазу қытай қазақтарының қолданысында көптеген өзгеріске түсіп, әліппеде 11 дауыссыз, 22 дауысты барлығы 33 әріпті құрайды.

Қазақ тілінің дыбыс жүйесін зерттеу Қытайда өткен ғасырдың 30-40 жылдарында басталды. Зерттеудің негізі Ахмет Байтұрсыновтың емлесін Қытай жағдайында қалай қолдану, кейбір таңбаларды қабылдау-қабылдамау жайында өрістеді. Бұл талқы Әнуар Көкеевтің 1947 жылы «Шыңжаң» газетінде жарияланған «Қазақ емлесін дұрыс қолдану ережелері» деген мақалаларында қорытындыланды. Ә. Көкеевтің бұл мақалалары - А.Байтұрсыновтан кейін араб әліппесі негізінде қазақ жазуын кемеліне келтіре түскен құнды еңбек. Мақалада Байтұрсыновтың құрастырған емлесін қолдану, шағатай жазуын араластырмау т.б. мәселелер қарастырылды [4].

Коммунистік партиядан кейін, яғни 1943 жылдан кейін 1954 жылдары Қытай қазақтары Ахмет Байтұрсынұлы жасаған төте жазуды жаппай қолдана бастады. Қазірге дейін Қытай қазақтары қолданып жүрген жазу бірнеше мәрте өзгеріске ұшыраған. Зерттеулерге сүйенсек, 1954 жылдан кейін аталмыш жазу 7 түрлі өзгеріске енген. Сонда Қытай қазақтарының күні бүгінге дейін қолданып

келе жатқан жазуы шамамен 90 пайызы Ахмет Байтұрсыновтың құрастырған емлесі негізінде.

Араб алфавиті

Реті	Таңбасы	Аты	Сөз басы		Сөз ортасы	Сөз соңы			
1	ا	'Alif	ا	ا	15	ض	Daad	ض	ض
2	ب	Baa'	ب	ب	16	ط	Taa'	ط	ط
3	ت	Taa'	ت	ت	17		Th:aa'		
4		Th!aa'			18	ع	'Ayn	ع	ع
5	ج	Jiim	ج	ج	19	غ	Ghayn	غ	غ
6	ح	H'aa'	ح	ح	20	ف	Faa'	ف	ف
7	خ	Xaa'	خ	خ	21	ق	Qaaf	ق	ق
8		Daal			22	ك	Kaaf	ك	ك
9	د	Thaal	د	د	23	ل	Laam	ل	ل
10	ر	Raa'	ر	ر	24	م	Miim	م	م
11	ز	Zaay	ز	ز	25	ن	Nuun	ن	ن
12	س	Siin	س	س	26	ة	Haa'	ة	ة
13	ش	Shiin	ش	ش	37	و	Waaw	و	و
14		Saad			28	ي	Yaa'	ي	ي

Қытай қазақ алфавиті

1	ا	ا	ا		18	و	و	و	و
2	ءا	ءا	ءا		19	ءو	ءو	ءو	ءو
3	ب	بى	ب	ب	20	پ	پى	پ	پ
4	ۆ	ۆى	ۆ	ۆ	21	ر	رى	ر	ر
5	گ	گى	گ	گ	22	س	سى	س	س
6	ع	عى	ع	ع	23	ت	تى	ت	ت
7	د	د	د	د	24	ۆ	ۆ	ۆ	ۆ
8	ه	ه	ه	ه	25	ۇ	ۇ	ۇ	ۇ
9	ج	جى	ج	ج	26	ءۇ	ءۇ	ءۇ	ءۇ
10	ز	زى	ز	ز	27	ف	فى	ف	ف

11	ي	ي	ي	ي	ي	28	ع	عى	ح	ح	ح
12	ك	كى	ك	ك	ك	29	ه	هى	ه	ه	ه
13	ق	قى	ق	ق	ق	30	چ	چى	چ	چ	چ
14	ل	لى	ل	ل	ل	31	ش	شى	ش	ش	ش
15	م	مى	م	م	م	32	ى	ى	ئ	ئ	ئ
16	ن	نى	ن	ن	ن	33	ى	ى	ر	ر	ى
17	ڭ	ڭى	ڭ	ڭ	ڭ						

Қазаққа қатысты жазуға келетін болсақ, 3 түрлі жазуды айтамыз. Біріншісі, Орхон-Енисей жазуы немесе Түркі бітік жазуы. Екіншісі, араб жазуы. Араб жазуы Салжұқтар (Түркиялықтар) Оғыз-Қыпшақ бірлестігінен бөлініп, Ислам дінін қабылдаған кезеңдерде қолданысқа енді. Араб графикасын алғашында еш өзгеріссіз қолдандық. Кейін парсы жазуынан 4 таңба кіргіздік. Одан кейін шағатай жазуына кірдік. Шағатай жазу үлгісінен кейін Ахмет Байтұрсынұлы оған өзгерістер енгізіп, араб графикасына негіздеп төте жазуды құрастырып шықты. Бұл жазулар бір-бірінен аздаған парықтарымен ерекшеленгені болмаса, түбі бір араб графикасына негізделіп жасалған. Ахмет Байтұрсынұлы жасаған төте жазу үлгісі 1912 жылы қолға алынып, 1924 жылы қолданысқа енді. Сөйтіп, Қазақстанда 1929 жылға дейін төте жазу қолданылды. Сонымен Қазақстанда Ахмет Байтұрсынұлы жасаған төте жазу 1924-1929 жылдар аралығында бес жыл ғана қолданыста болған.

Қорыта келгенде, Ахмет Байтұрсынұлы қазақ жазу-сызуын халықтық тұрғыда зерттеп, дыбыстық үйлесім тудырып, ұлттық жазуымыздың негізін қалады. Сол кезеңде туған А.Байтұрсынұлы әліпбиі бүгінгі әліппеміздің бастау бұлағы һәм шамшырағы болмақ [4].

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Мажитаева Ш. XX ғасыр басындағы қазақ әдеби тілі. –Қарағанды, 2007.

2. Латын графикасы негізіндегі қазақ әліпбиі: тарихы, тағылымы және болашағы. – Алматы: «Арыс» баспасы, 2007.
3. Сералин М. Айқап. №4, 1914.
4. Үрімшібай Жетібайұлы. А. Байтұрсынұлы. Дыбыстардың жіктелуі. Мақала, Құлжа, ҚХР

POLITOLOGIA

Д.культурологии Петухов В.Б.

ЖЕНЩИНЫ В СОВРЕМЕННОМ ТЕРРОРИСТИЧЕСКОМ ДВИЖЕНИИ НАЧАЛА XXI ВЕКА

С начала XXI века тема женского участия в современном террористическом движении привлекала внимание многих российских ученых. В 2007 году была защищена кандидатская диссертация А.А. Адамовой по теме «Женский терроризм в современном политическом процессе», за последние 16 лет были опубликованы статьи таких исследователей как С.И. Бессонова, В.И. Викторов, С.П. Доронина, И.А. Ким, М.А. Лактионова, В.Г. Малышев, П.В. Романов, О.Ю. Ильченко, К.В. Федорова, В.В. Щепланова, Е.Р. Ярская-Смирнова. Обращает на себя внимание частое использование в названиях исследовательских работ термина «женский терроризм». Причем, четкого объяснения смысла данного понятия в авторских интерпретациях не приводится. В контекстной прорисовке проблемы чувствуется акцент на особенностях мотивации участия женщин в террористических акциях и доминирование общеизвестных гендерных стереотипов. Вместе с тем, само понятие «женский терроризм» представляется достаточно спорным. Подобная формулировка требует учета дуального противопоставления гендерных категорий. Однако, никаких упоминаний о существовании особого «мужского» терроризма в дискурсных исследовательских практиках не обнаруживается. Безусловно, необходимо учитывать сложность, многовекторность и многофакторность проявлений современного терроризма, фиксацию и анализ многочисленных особенностей, в том числе и гендерных. Но выделение термина «женский терроризм» по определенным типологическим и формообразующим основаниям вряд ли приблизит нас к пониманию терроризма как социального феномена. Поэтому более логичным будет рассмотрение участия женщин в современном террористическом движении без эмоциональных аффектаций типа «у терроризма женское лицо».

Прежде всего, необходимо выяснить количественные показатели вовлеченности женщин в террористическую деятельность на территории Российской Федерации. В перечне лиц, в отношении которых имеются сведения об их причастности к экстремистской деятельности или терроризму (опубликован 6 июля 2011 г.) [1, 342 - 411] из 1510 человек зафиксировано лишь 19 женщин. Нужно отметить, что составители списка из Росфинмониторинга не указали четкие критерии отбора лиц, включенных в него. Тем не менее, он отражает достаточно красноречивую ситуацию: женщины составляют 1,25 % от общего числа лиц, причастных к экстремизму и терроризму. Однако в данном списке не указаны собственно террористки- смертницы. В Норд-Осте женщин-террористок было 23. Еще 25 смертниц погибли в террористических акциях с 1991 по 2012 год. Но в целом количество женщин среди террористов едва достигает 2 % от общего числа. Поэтому тезис о массовом участии женщин в террористической деятельности не отражает реального положения дел.

Существуют некоторые хронологические «точки активности» в использовании женщин в террористической деятельности. Первой такой «точкой» стали 1995 – 1997 годы. Это, вероятно, связано с пиком террористической деятельности Салмана Радуева и Шамиля Басаева. В мощных терактах 1999 года не замечено участие женщин в террористических акциях. В 2000 – 2003 годах имел место наибольший всплеск женского участия в терактах в ярко выраженной самоубийственной форме. Ярчайший пример – события в Норд-Осте в октябре 2002 года. Именно массовое участие женщин в этой террористической операции дало повод говорить о «женском лице» терроризма.

В Бесланской школе 1-3 сентября 2004 года женщин-террористок было 2 (3?) [2]. Жешины-смертницы выражали возмущение своим руководителям за то, что они привели их в школу. Вполне вероятно, что женщины были уничтожены самими террористами. Но после событий в Беслане тенденция использования женщин в терактах явно идет на снижение.

Теракты 2010 года в московском метро на станциях «Лубянка» и «Парк культуры» были следующей демонстрацией участия женщин-смертниц в террористических акциях. В 2012 – 2013 г. зафиксировано три случая участия женщин в терактах. 6 марта 2012 года Аминат Ибрагимова, вдова

уничтоженного в феврале боевика Заура Загирова, подорвалась на въездном посту полиции в село Карабудахент в Дагестане. 25 мая 2013 года в Махачкале неизвестная женщина подошла к сотрудникам ДПС и привела в действие находившееся при ней взрывное устройство. Смертница Наида Асиялова взорвалась в рейсовом автобусе в Волгограде 21 октября 2013 г. За последние три года (2014 – 2016) сведения о непосредственном участии женщин-смертниц в террористических актах на территории России не выявлены.

Хронологические разрывы в использовании женщин в террористических целях составляют 3 – 5 лет. И, скорее всего, они обусловлены сменой террорократических элит. Обращает на себя внимание тот факт, что в подавляющем своем большинстве женщины используются террористическими лидерами как особый рычаг влияния на общественное мнение. В конечном итоге, женщины служат средством кровавой презентации терроризма.

Литература:

1. Белая книга террора. Люди. События. Факты. – М.: Голос-Пресс, 2011 – 416 с.
2. Правда Беслана. Сайт общественного расследования событий в Беслане. Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.pravdabeslana.ru/doklad/doklad5.htm#2>
3. Теракты, совершенные в России. – Электронный ресурс. Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/Теракты,_совершённые_в_России

Поляков Е.М., Альзугайби М.

Воронежский государственный университет

О ТОМ, КАК «ДОМАШНИЙ ТЕРРОРИЗМ» ИГИЛ ПЕРЕРОС В МИРОВУЮ ПРОБЛЕМУ

9 апреля 2013 г. путем слияния двух «филиалов «Аль-Каиды» в Ираке и Сирии – «Исламское государство Ирак» и сирийской «Джебхат ан-Нусра» была образована группировка под единым названием «Исламское государство Ирака и Леванта», целью которой стало создание исламского эмирата на территории Ливана, Сирии и Ирака [1]. Сокращенное название группировки – «Дайеш» (араб. аббревиатура «Исламское государство Ирака и Леванта»). 10 апреля 2013 г. бойцы ИГИЛ присягнули на верность лидеру «Аль-Каиды» Айману аз-Завахири [2]. Однако из-за вражды и регулярных столкновений между иракской и сирийской группировками аз-Завахири в ноябре 2013 г. принял решение о роспуске ИГИЛ, чтобы «Исламское государство Ирак» в Ираке и «Джебхат ан-Нусра» в Сирии действовали независимо друг от друга. Тем не менее, «Исламское государство Ирака и Леванта» не вернулось к прежнему названию и продолжило действовать на территории Ирака и Сирии отдельно от «Джебхат ан-Нусра» [3].

В начале июня 2014 г. боевики ИГИЛ предприняли беспрецедентную террористическую атаку, захватив ряд обширных районов северного Ирака, в конце июня начали активные действия на территории Сирии. ИГИЛ взяла под контроль ряд месторождений нефти как в Сирии, так и в Ираке в районе Мосула и Киркука. Боевики, захватившие две крупные военные базы в Ираке, имеют в своем распоряжении большое количество оружия и военной техники, включая переносные зенитно-ракетные комплексы, танки, бронетранспортеры и гаубицы американского производства.

Провозглашение халифата на территории между Ираком и Сирией – главная особенность специфической угрозы, которую представляет собой ИГИЛ. Перенесение халифата из сферы слов в реальность, появление его в виде

настоящего государства отчасти объясняет такой успех ИГ в вербовке боевиков за границей. Повстанческие движения часто осуществляют обеспечение на подконтрольных территориях, но мало кто из них претендует на какую-то государственность, тем более, в таком масштабе, как ИГИЛ.

Важным источником дохода исламистов стала нелегальная торговля нефтью с захваченных месторождений. ИГ установили деловые связи с мафиозными группировками, заинтересованными в нефтяных ресурсах, которые находятся в распоряжении террористов. Осенью 2014 г. ИГ контролировала 11 нефтяных месторождений, а также нефтеперерабатывающие предприятия на территории Сирии и Ирака [4]. Ежедневный доход экстремистов только от незаконной продажи нефти составляет, по данным экспертов, от 2 до 3 млн долларов США [5].

В связи с этими событиями 8 августа 2014 г. США начали военную операцию против ИГ в Ираке. 5 сентября 2014 г. на саммите НАТО в Уэльсе было принято решение о создании международной коалиции по борьбе с джихадистами, к которой присоединились около 50 стран, в том числе Австралия, Великобритания, Германия, Дания, Египет, Иордания, Ирак, Италия, Канада, Катар, Ливан, ОАЭ, Польша, Саудовская Аравия, Турция и Франция [6]. 23 сентября 2014 г. ВВС США и союзников приступили к нанесению авиаударов по позициям ИГ на территории Сирии.

Ранее, 15 августа 2014 г., СБ ООН единогласно принял резолюцию 2170, предусматривающую введение санкций против шести лидеров, действующих в Ираке и Сирии группировок «Исламское государство» (ИГ) и «Джебхат ан-Нусра», которые участвуют в финансировании, планировании, содействии, подготовке или совершении террористических актов [7].

Главная роль шиитских добровольцев в борьбе с ИГ превращается в проблему, когда дело доходит до отвоевания захваченных им территорий. Населением этих внутренних земель являются, главным образом, сунниты, настроенные против правительства из-за репрессий Башара Асада в Сирии и склонность к шиитам бывшего иракского премьер-министра Нури аль-Малики. Они не очень любят вооруженных шиитов.

Одна из причин нежизнеспособности ИГ как государства – нехватка финансов. Сначала оно предлагало своим «гражданам» все услуги, в частности школы (пусть и с измененной программой: без английского языка, с большим количеством часов, отведенных для изучения Корана), больницы и обеспечение подачи электричества. Последнее время, начались перебои, которые могут усилиться, если правительства Ирака и Сирии прекратят свои выплаты зарплат госслужащим на подконтрольных ИГ территориях.

Так как территория нынешнего распространения ИГИЛ официально представляет собой территории других признанных государств (Ирака, Сирии), то для нанесения авиационных ударов, а также проведения военных действий против ИГИЛ необходимо получить санкции Ирака и Сирии, а также СБ ООН. Кроме того, в государствах Ближнего Востока, Северной Африки и даже Центральной Азии уже присутствуют территориальные отделения ИГИЛ, которые готовят почву для перехода радикально настроенных слоев общества под крыло ИГИЛ и распространение «Исламского государства» на более широкие территории.

Однако эта опасность грозит не только переживающим сегодня по разным причинам определенные трудности мусульманским государствам, но и странам ЕС и США. Ведь возвращение сюда из объятаго сегодня кризисом Ближнего Востока многих джихадистов с реальным боевым опытом противостояния регулярным вооруженным силам ставит проблему «домашнего терроризма» на передний план. Именно поэтому противодействие ИГИЛ должно базироваться не на происходящих сейчас с нарушением международных норм авиационных ударах Вашингтона и его сателлитов по территории Ирака и Сирии, а на основе всеобщей программы системной борьбы с радикальным экстремизмом, где бы он ни происходил.

Список используемых источников

1. СБ ООН: преступления исламистов в лагере Ярмук в Сирии не должны остаться безнаказанными// tass.ru - Режим доступа: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1883650>

2. Радикальная группировка «Джебхат ан-Нусра»// tass.ru - Режим доступа: <http://tass.ru/info/1678156>
3. Джихад и большая политика: кому выгодно «Исламское государство»// tass.ru - Режим доступа: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1821713>
4. СМИ: исламские экстремисты освободили захваченных в Сирии курдских заложников // tass.ru - Режим доступа: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1883683>
5. Пентагон пока не намерен задействовать наземные силы в борьбе с «Исламским государством»// tass.ru - Режим доступа: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1895248>
6. Канада продлит еще на полгода миссию по борьбе с ИГ в Ираке// tass.ru - Режим доступа: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1849599>
7. «Исламское государство» близко к формированию альянса с «Джебхат ан-Нусрой» // tass.ru - Режим доступа: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1473629>

Залесский Борис Леонидович
Белорусский государственный университет

БЕЛАРУСЬ – КИТАЙ: В ОСНОВЕ ПАРТНЕРСТВА – НАУЧНЫЙ ПОДХОД

Формирование совместных исследовательских и научно-практических центров и совместное развитие отраслевой науки рассматривают в Республике Беларусь в числе ключевых направлений доверительного всестороннего стратегического партнерства и взаимовыгодного сотрудничества с Китайской Народной Республикой. При этом в данном сегменте белорусско-китайского взаимодействия выделяют три основных вектора. Первый – в области научных исследований, где стороны участвуют в реализации крупных совместных проектов. Второй – в сфере инновационной деятельности, где формируется и развивается сеть совместных инновационных центров и научных лабораторий. Третий – в области образования, где ведется совместное обучение и проходят взаимные стажировки специалистов, преподавателей и студентов.

О поступательном развитии двусторонних связей в указанных направлениях свидетельствуют факты. Так, в сентябре 2016 года Государственный комитет по науке и технологиям Республики Беларусь и Министерство науки и техники Китайской Народной Республики подписали меморандум о сотрудничестве в области совместного финансирования белорусско-китайских научных и научно-технических проектов, который позволит китайской стороне напрямую финансировать совместные проекты. И уже «на 2016-2017 годы подготовлен и утвержден перечень из 25 совместных белорусско-китайских научных и научно-технических проектов» [1].

Весомый вклад в реализацию основных направлений научно-технологического и инновационного взаимодействия с китайскими учеными и исследователями вносят такие структурные подразделения Национальной академии Беларуси, как Физико-технический институт, Институт физики имени

Б.И. Степанова, Институт химии новых материалов, Институт микробиологии, Центральный ботанический сад, разработавшие целый ряд совместных проектов, представляющих обоюдную значимость. Всего же «Национальная академия Беларуси реализует в Китае проекты на сумму более \$4 млн. <...> Реально добиться показателя минимум в 10 раз больше» [2].

О многом говорит и такой факт: между высшими учебными заведениями и центрами Беларуси и Китая действует «более 120 договоров прямого сотрудничества» [3]. Эффективные результаты в сфере совместных научно-технических разработок показывает Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, принимающий участие в реализации таких крупных совместных проектов и программ, как разработка и изготовление приборов и устройств СВЧ-диапазона, программных и аппаратных средств для решения задач электромагнитной совместимости и помехозащищенности радиоэлектронных средств, создание и передача новых технологий в области микроэлектроники и гидроакустики. Достаточно сказать, что в 2014 году в этом белорусском вузе по заказам китайских корпораций и организаций выполнялось восемь контрактов почти на полтора миллиона долларов.

Еще один интересный пример – учрежденный Научно-технологическим парком Белорусского национального технического университета “Политехник” и китайской компанией “Хэнань Гаюань” Белорусско-Китайский центр научных исследований. Одной из целей его создания стало проведение совместных исследований и освоение новых технологий в области проектирования, строительства и эксплуатации автомобильных дорог. В рамках центра уже разработали систему диагностики асфальтобетонных покрытий дорог в провинции Хэнань, которой китайская сторона дала оценку “передовой международный уровень”. Активно взаимодействуют здесь также с такими провинциями Китая, как Цзилинь, Шаньдун, Хэйлунцзян, Гуандун. «Ежегодно при содействии центра белорусские организации заключают договоры на различные образовательные и научные услуги на сумму около \$1,5 млн» [4].

В Гомельском государственном университете имени Ф. Скорины взаимодействие с китайскими партнерами сфокусировали на выполнении совместных работ в области вакуумно-плазменных технологий и изготовления

специального оборудования. Для этого еще в 2013 году в Гомеле и в Нанкинском университете науки и техники создали совместные лаборатории, где сейчас занимаются разработкой «научных основ плазмохимического синтеза и исследовании структуры, свойств нанокрмпозиционных покрытий на основе полимеров, обладающих антибактериальной активностью» [5].

Что касается сотрудничества в сфере образования, то только в 2014/15 учебном году в белорусских вузах обучался 1851 китайский студент. По общему числу иностранных граждан, прибывших на обучение в Беларусь, Китай занял тогда второе место после Туркменистана, опередив по данному показателю Россию, Нигерию, Иран. Любопытно, что «граждане Китая выбирают в Беларуси филологические специальности. Также их интересуют международные отношения, международная журналистика, юриспруденция и экономические специальности» [6]. В самой же Беларуси китайский язык начинают изучать с первого класса как основной, а с 2015 года абитуриенты сдают централизованное тестирование по этому предмету. И еще: более 600 белорусских студентов прошли обучение в Китае в 2014/15 учебном году.

Литература

1. Лучшие совместные проекты молодых ученых Беларуси и Китая получают финансовую поддержку [Электронный ресурс]. – 2016. – URL: <http://www.belta.by/society/view/luchshie-sovmestnye-proekty-molodyh-uchenyh-belarusi-i-kitaja-poluchat-finansovuju-podderzhku-221347-2016/>
2. НАН Беларуси заинтересована в приобретении китайского опыта по продажам научных разработок [Электронный ресурс]. – 2015. – URL: http://atom.belta.by/ru/news_belta/view/nan-belarusi-zainteresovana-v-priobretenii-kitajskogo-opyta-po-prodazham-nauchnyh-razrabotok-5598/
3. Белорусские и китайские вузы развивают сотрудничество по более чем 120 договорам [Электронный ресурс]. – 2015. – URL: http://www.belarus.by/ru/press-center/press-release/beloruskie-i-kitajskie-vuzy-razvivajut-sotrudnichestvo-po-bolee-chem-120-dogovoram_i_0000022732.html

4. Богуш, В. Белорусско-китайское взаимодействие в области образования и науки вносит реальный вклад в укрепление дружбы между народами / В. Богуш // [Электронный ресурс]. – 2015. – URL: <http://www.belta.by/opinions/view/belorussko-kitajskoe-vzaimodejstvie-v-oblasti-obrazovanija-i-nauki-vnosit-realnyj-vklad-v-ukreplenie-druzby-4501/>
5. Сидорчик, В. Гомельский госуниверситет имени Скорины сотрудничает с 25 вузами и организациями Китая / В. Сидорчик // [Электронный ресурс]. – 2015. – URL: <http://www.belta.by/regions/view/gomelskij-gosuniversitet-imeni-skoriny-sotrudnichaet-s-25-vuzami-i-organizatsijami-kitaja-2080-2015/>
6. Ежегодно в белорусских вузах обучается около 2 тыс. граждан Китая [Электронный ресурс]. – 2015. – URL: <http://www.belta.by/society/view/ezhegodno-v-beloruskich-vuzah-obuchaetsja-okolo-2-tys-grazhdan-kitaja-173360-2015/>

Frolov A.

The second year student

The Moscow State University

А. БАЙҒҰРСЫНОВ НЕГІЗІН КАЛАҒАН ТӨТЕ ЖАЗУДЫН КАЗІРГІ КЕЗДЕГІ КӨРІНІСІ

This year Lithuania and Latvia celebrate the victory over Soviet troops that was 25 years ago. This period of time is quite big and now we are to understand who Russians in the Baltic States are. Rats or not? What is more important: has 25 years of independence changed anything in their life and mind or not?

Nowadays a lot of people in Russia use a collocation “The Near Abroad”. What does it mean? This term is absolutely new, it helps Russian politicians identify post-Soviet countries. There are 12 countries which signed the Alma-Ata protocol on 21 December 1991, with many of them Russia has no border. Norway, the DPRK, Finland, Poland, Lithuania, Latvia, China, Estonia are not so close to Russians. That’s a very serious problem because President Putin talks a lot about relationships with the Near Abroad but never about other neighbors. In the case of difficulties Russians faced in the Baltic States it looks like hushing up the problem.

Different ethnical groups have always lived near the Baltic Sea. Their impact on indigenous nations was different but only two of them have become the objects of hatred: the Germans and the Russians. The Germans have had such reputation for centuries. The Russians got this dubious achievement only after the Second World War.

A huge flow of migrants from Russia threatened Lithuanians, Latvians, Estonians. They didn’t want any assimilation with Russians and it led to negative reaction. But 30 years of common life smoothed over a lot of contradictions: the Russians worked and lived as the Russians, the Baltic nations worked and lived as the Baltic nations. They could live absolutely separately, a famous Russian sociologist Simonyan notes that almost all industrial plants in the Baltic states were established on the principle of monoethnicity, districts of new towns were Russian-speaking, districts

of old towns were native-language-speaking. It means that, for example, the Latvians could know only their language and be very successful. There were two worlds: Russian and Baltic. They lived independently from each other. Perestroika was a moment when those two worlds united to conquer independence for Lithuania, Latvia and Estonia.

Today in Russian media everyone can very often read that the Russians didn't want the USSR collapse. It's a blatant lie. Mr. Putin wants Russian to think that the West has stolen their strong Red Empire's glory. But this big empire was a quasi-state in the beginning of the 1990s. Lithuania as the richest republic started fighting for sovereignty first. Latvia and Estonia joined later. It wasn't a war against Russia. It was the battle against the Soviet regime in which Lithuanians, Latvians, Estonians and Russians fought side by side. Together they organized the Baltic Way, defended the Radio and Television Committee building in Vilnius. There were some Russians in revolutionary governments, for example, Anatolijs Gorbunovs who was the Supreme Council of the Republic of Latvia.

As usual, the triumph uncoupled friends: 1992 was the year of Baltic nationalism. Latvia and Estonia banned Russian press, gave absolutely no political rights for the Russians, Lithuanian government was more clever, they just banned Russian part of the Sajūdis and gave citizenship for all the Russians. Boris Yeltsin and his government didn't want (or couldn't) defend their compatriots from discrimination, 10 years later some politicians admitted that it was a betrayal. I can't prove this statement, but I can agree that Russia did nothing to protect its citizens.

It's quite difficult to live without faith in the future because you know that nobody wants to help you. The Baltic Russians couldn't work in the sphere of civil service, had no money to leave their homeland, so their started to earn money doing business. Many plants became their property ten years later. Nowadays thousands of Russians work for Russian employers because these rich men don't forget to help their nation.

Today the Russian community in Lithuania, Latvia and Estonia can be a brilliant object to scientific study. Under normal circumstances, a Russian will never help his or her compatriot, will try to assimilate with culture of country he or she lives

in. Also typical post-Soviet men are very conservative, their attitude to capitalism is very negative. But it isn't about the Baltic Russians. They are leaders of Baltic capitalism, saviors of Russian culture; they will never leave anybody in the lurch. Simonyan called them "Neither Russians nor Europeans".

What does the future hold for this atypical ethnic group? There are 3 approaches: optimistic, pessimistic, realistic.

Optimists think that the Russian Balts as the most cultural developed Russian group in Europe will become a very important part of European culture. They will be an ambassador of Russian civilization.

Pessimists think that the Russian Balts are not able to be an independent part of Russian culture for a long time. They will cease to be something special thanks to constant contacts with their historical homeland.

In my opinion, both of these ways are wrong. They will never become a reality. The Russian Balts are destined to be strangers for Balts. They can't become typical Russians because of the memory about their history when Russia forgot them. They can't change attitude to capitalism because it helps them be a very important part of the society. An English researcher and professor of Cambridge Anatol Lieven writes "Russians in the Baltic States can't associate themselves with Russia because many of them have never been in Russia and can't associate themselves with Lithuania, Latvia and Estonia because they are ethnical Russian".

What does it mean for the World's culture? It isn't good or bad, I suppose. We can study this nice example of a new big ethnic group that was formed by geography, unusual historical memory and economy.

Bibliography

Anatol Lieven. The Baltic revolution. Estonia, Latvia, Lithuania and the Path to Independence. Yale University Press New Heaven and London. 1993

Россия и Балтия: эпоха перемен (1914-1924). М.: ИВИ РАН. 2002

Р.Х.Симонян. Россия и страны Балтии. М.:Academia. 2003

TREŚĆ

FILOZOFIA

Filozofia literatury i sztuki

Кенжетай Т., Қабылбекова Г. ҚАЗАҚ ДҮНИЕТАНЫМЫНДАҒЫ СӨЗ ҚҰДІРЕТІ	3
--	---

Historia filozofii

Таирова Г.А, Есенгабулова А.Қ., Адылханова С.Е. ӘЛ-ФАРАБИ ІЛІМІНДЕГІ ҒЫЛЫМ МЕН ТӘРБИЕНІҢ РӨЛІ.....	7
Ишниязов Р.М., Семенова Э.Р. ПОЗИТИВИСТКАЯ ФИЛОСОФИЯ НАУКИ	10
Басыров А., Ганиев А. ПРЕДПОСЫЛКИ НЕКЛАССИЧЕСКОЙ ФИЛОСОФИИ.....	13

Filozofia nauki

Хисматуллина Р., Семенова Э.Р. НАУЧНЫЕ И РЕЛИГИОЗНЫЕ ЗНАНИЯ КАК ЕДИНСТВО ПРОТИВОПОЛОЖНОСТЕЙ	16
--	----

HISTORIA

Ojczysta Historia

Кенжетай Т., Қабылбекова Г. ҚАЗАҚ ДҮНИЕТАНЫМЫНДАҒЫ СӨЗ ҚҰДІРЕТІ	19
--	----

Ogólna historia

Таирова Г.А, Есенгабулова А.Қ., Адылханова С.Е. ӘЛ-ФАРАБИ ІЛІМІНДЕГІ ҒЫЛЫМ МЕН ТӘРБИЕНІҢ РӨЛІ.....	23
---	----

Ишниязов Р.М., Семенова Э.Р. ПОЗИТИВИСТКАЯ ФИЛОСОФИЯ НАУКИ	26
Басыров А., Ганиев А. ПРЕДПОСЫЛКИ НЕКЛАССИЧЕСКОЙ ФИЛОСОФИИ.....	29

Historia nauki i techniki

Айсұлу Нұртай, Мажитаева Ш., А. А. БАЙТҰРСЫНОВ НЕГІЗІН КАЛАҒАН ТӨТЕ ЖАЗУДЫН КАЗІРГІ КЕЗДЕГІ КӨРІНІСІ	32
---	-----------

POLITOLOGIA

Петухов В.Б. ЖЕНЩИНЫ В СОВРЕМЕННОМ ТЕРРОРИСТИЧЕСКОМ ДВИЖЕНИИ НАЧАЛА ХХІ ВЕКА.....	37
Альзугайби М, Поляков Е.М. О ТОМ, КАК «ДОМАШНИЙ ТЕРРОРИЗМ» ИГИЛ ПЕРЕРОС В МИРОВУЮ ПРОБЛЕМУ.....	40
Залесский Б.Л. БЕЛАРУСЬ - КИТАЙ: В ОСНОВЕ ПАРТНЕРСТВА - НАУЧНЫЙ ПОДХОД	44
Frolov A. THE SINGING REVOLUTION AND ITS INFLUENCE ON BALTIC RUSSIANS	48

219163

219048

218733

219178

219048

219449

219178

219642

219365

218477

219163

219707

218733

219302